

„SZÍNES FORRADALMAK” KÉZIKÖNYVEI

K O S Z T U R A N D R Á S

Az elmúlt két évtizedben a világ számos, egymástól távoli országából hallhatunk „színes forradalmakról”, illetve azok kísérletéről. Tucatszerű rezsimeváltás fűződik már a különféle fantázianeveket viselő tömegmozgalmakhoz, bár az utóbbi években a sikerszéria megtorpanni látszik: Venezuela után Belarusz vezetése is ellenállt a hatalomváltási kísérletnek, s Hongkongban is kudarcot vallottak a helyi mozgalmak. A rezsimdöntésre irányuló tiltakozó akciókban nem csupán a szinte mindig felbukkanó külföldi – azaz: amerikai – érdekelt-ség a visszatérő elem: ezen akciók szinte mindegyike hasonló forgatókönyv szerint megy végbe. Ezen univerzális forgatókönyv alapjául pedig egy immár több évtizedes múlttal rendelkező szöveghagyomány szolgál, amelynek kano-nikus darabjai Saul D. Alinsky, Gene Sharp és Szrgya Popovics (Srđa Popović) magyarul is megjelent „forradalmi” kézikönyvei.

UNIVERZÁLIS POLITIKAI KÉPLET

Saul Alinsky (1909–1972), az amerikai polgárjogi mozgalom egyik szervező aktivistája két kézikönyvet is írt a jövődő radikálisok számára. Ezek közül a későbbi, 1971-ben kiadott *Rules for Radicals* című könyv jelent meg magyar nyelven, két kiadásban is, mindkétszer Doubravszky Sándor fordításában. Először 1988-ban *Radikálisok kiskatéja* címen a Budapesti Műszaki Egyetem (BME) Gépészkar KISZ-vezetőségének gondozásában (!), majd 1999-ben *A civil szervezkedés ábécéje* címmel.¹ A rövid kis könyvecske nagyon is gyakorlatias fellépéshez kíván elméleti felkészítést nyújtani, ennek megfelelően a leírtak ideológiai megalapozása a marxista irodalom hosszas filozófiai eszmefuttatásai helyett sokkal inkább a *Kommunista kiáltvány* határozott és egyszerű helyzetértékelésére emlékeztet, üzenete azonban sokkal pragmatikusabb. Alinsky mindenekelőtt ugyanis a teljes társadalmat három csoportra osztja, amely felosztást „szentháromságként” nevezi meg: *birtoklókra, kismizettekre* és a kettő között elhelyezkedő *keveset birtoklók és többet akarók* csoportjáról ír. Alinsky azonban realis-tábban szemléli a dolgok állását, mint százhusz évvel korábban Marx és Engels. A történelmi szükségszerűségből fakadóan be-következő győzelem várakozása helyett az amerikai aktivista

Sikeres „színes forradalmak” (2000–2018)

2000	Jugoszlávia	buldózer
2003	Grúzia	rózsás
2004	Ukrajna	narancsos
2005	Kirgizisztán	tulipános
2005	Libanon	cédrusos
2010	Kirgizisztán	dinnye
2010–11	Tunézia	jázmin
2011	Egyiptom	lótusz
2011	Jemen	kávé
2013–14	Ukrajna	Euromajdan/Majdan
2016	Macedónia	színes/szín pompás
2018	Örményország	bársony

¹ Saul ALINSKY: *A civil szervezkedés ábécéje* [1971] ford. DOUBRAVSZKY Sándor, Bagolyvár, Bp. 1999. (A fordító, Doubravszky Sándor vegyészmérnök, a BME Műanyagipari Kutatóintézetének párttitkára és a kötet második kiadását gondozó Bagolyvár Könyvkiadó alapító-tulajdonosa volt, a rendszerváltoztatás után az MSZP II. kerületi pártszervezetében vett részt. Számos önszerűt könyvet írt és fordított – a Szerk.)

elismeri: az újonnan hatalomhoz jutott csoportok idővel éppúgy birtoklóként fognak viselkedni, mint azok, akik ellen harcukat indították.

Birtoklók és kisemmizettek harca így nem feleltethető meg a burzsoák és proletárok küzdelmének, nem a hagyományos marxi történelemszemlélet újracomagolásáról van tehát szó, hiszen a kisemmizettek immár nem valamilyen elkerülhetetlenül bekövetkező jövődő hordozói. Alinsky felosztása egyszerűségében és letisztultságában sokkal inkább Carl Schmitt barát–ellenesség megkülönböztetésére emlékeztet,² annyiban legalábbis, hogy a politikai küzdelmet függetleníti az ideológiai, gazdasági, erkölcsi stb. előfeltevésektől, és csak a harc lehetséges eszközeit veszi számításba. Az „erőszakmentes ellenállásra” (*non-violent resistance*)³ mint a politikai harc elsődleges módszerére is azért esik a választása, mert adott esetben ez lehet a leghatékonyabb a hatalom megszerzése szempontjából, ezek erkölcsi megalapozását pedig csak annyiban tartotta fontosnak, amennyiben az ilyen hivatkozásoknak propagandaértéke van.

Így pedig, bár Alinsky több helyen is hivatkozik arra, hogy az általa leírt módszerek alkalmazásának középpontjában az embernek és az emberi életnek jobbá tételének kell állnia, soraiból valójában egy univerzálisan alkalmazható politikai képlet és hatalomtechnikai módszer rajzolódik ki. Birtoklók és kisemmizettek valójában a hatalmat birtoklókat és a hatalomból kisemmizetteket

jelentik, a harc pedig nem a termelőszközökért, hanem a befolyásolási eszközökért zajlik. Alinsky elnyomókról beszél és céljaként a nép hatalommal való felruházását nevezi meg, azt azonban elismeri, hogy módszerei jobban alkalmazhatók

egy már eleve demokratikus rendszerben, és azt is bevallja, hogy a rendszer, ami ellen szervezkedik – vagyis az amerikai –, ha korlátok között is, de lehetőséget ad a kritikára és a véleménynyilvánításra. Ezáltal nyílik ki az a kiskapu, amely révén az eredendően demokratikusnak szánt módszer lehetőséget teremt arra, hogy egy jól szervezett kisebbség akár demokratikus intézményekkel és a többségi akarattal szemben is érvényesítse akaratát, a választási procedúrákat megkerülő nyomásgyakorlási eszközökkel. Ezen eszközök széles tárházát már egy másik szerző, Gene Sharp (1928–2018) foglalta rendszerbe.

univerzálisan alkalmazható hatalomtechnikai módszer

HELYI MOZGALMAKTÓL A NEMZETKÖZI HÁLÓZATIG

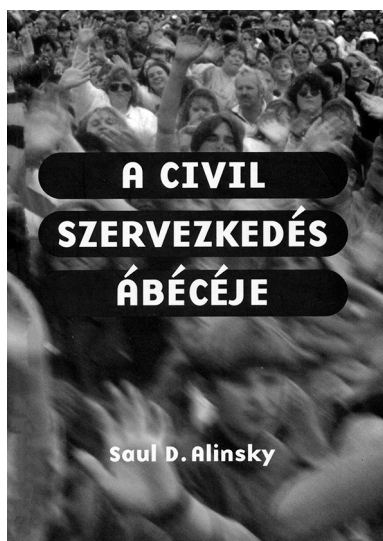
Alinsky és Gene Sharp két évtizeddel későbbi kézikönyve, a *Diktatúrából demokráciába*⁴ között a kapocs az a közeg, amivel dolgoznak: a társadalom intézményesített hatalommal nem rendelkező csoportjai. Őket kell hatékony, hatalommal bíró közösségekké szervezni, akik az intézményes hatalommal szemben képesek érvényesíteni érdekeiket, és a politikai játszmák passzív szemlélőiből aktív polgárokká és politikai tényezővé válnak. A gyakorlati célok azonban már különböznek. Alinsky műve középpontjába a *szervező* személyét (*community organizer*) helyezi, aki a fent említett közösségszervezést segíteni – de nem vezetni! – hivatott, dolga azonban ezen a ponton véget ér. Ha a közösség már képes érvényesíteni érdekeit, a szervező odébb áll, és más közösséget keres magának. Bár Alinsky is általános és távoli célt jelöl meg (a forradalmat), valójában kisebb közösségek konkrét problémáira próbál megoldási módszereket javasolni, amelyből csak lépcsőzetesen, alulról épülhet fel egy, az egész rendszert megmozgató változás.

Sharp is a mozgalom szervezőire és szervezésére koncentrál és nem az annak sikere utáni konkrét teendőkre, azonban kiindulópontja ennek a fordítottja: a cél eleve a rendszer – azaz a *diktatúra* – megdöntése és a *demokrácia* kialakítása,

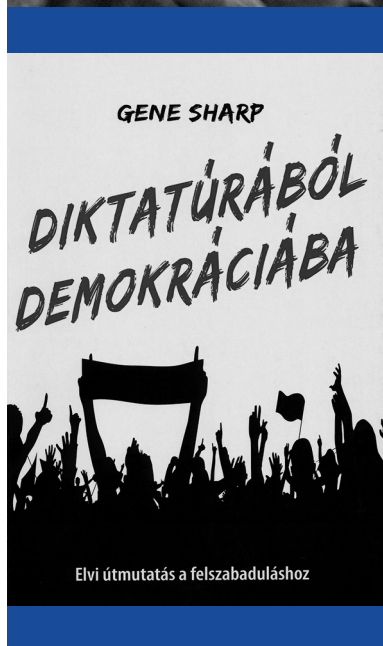
2 Vö. Carl SCHMITT: *A politikai fogalma* = Uő.: *A politikai fogalma. Válogatott politika- és államelméleti tanulmányok.* ford. Cs. Kiss Lajos, Osiris–Pallas Stúdió–Attraktor, Bp. 2002. 18–20.

3 Vö. *Polgári engedetlenség és erőszakmentes ellenállás.* szerk. MISÉTSICS Bálint, Napvilág, Bp. 2016. A kötet szerkesztője a Város Mindenkié Mozgalom vezetője, a budapesti főpolgármester főtanácsadója, számos ellenzéki megmozdulás szervezője-részvevője, aktivista. (A szerk.)

4 Gene SHARP: *Diktatúrából demokráciába. Elvi útmutatás a felszabaduláshoz* [1993/94] ford. DETTRE Gábor, Kossuth, Bp. 2020.

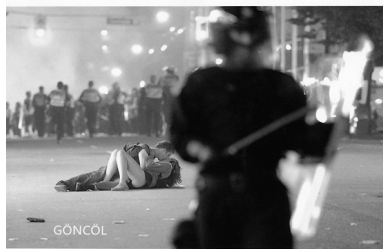
Saul D. Alinsky

Elvi útmutatás a felszabaduláshoz

SZRGYA POPOVICS
MATTHEW MILLER közreműködésével

Útmutató a forradalomhoz

Hogyan lehet tejberisz, Lego figurák és más erőszakmentes eszközök segítségével közösségeket mozgósítani, diktátorokat megbuktatni vagy egyszerűen megváltoztatni a világot

Forradalomcsináló kézikönyvek magyar kiadásai: Saul Alinsky: *A civil szervezkedés ábécéje* (1971 [1999]), Gene Sharp: *Demokráciából diktatúrába* (1994 [2020]), Szrgya Popovics: *Útmutató a forradalomhoz* (2015 [2017])

és ennek kell alárendelni azt is, hogy a mozgalom milyen ügyeket emel zászlajára. Sharp ráadásul már nem is az amerikai rendszert kívánja megváltoztatni, éppen ellenkezőleg, tulajdonképpen annak nevében és érdekében kívánja megdönteni más országok uralkodó rezsimeit.⁵ A civil szervezkedés így a hatalomtól megfosztottak eszközéből a világ legnagyobb hatalmának exportcikkévé vált – bár maga Sharp nagyon szemérmesen és körültekintően fogalmaz könyvében a külföldi segítséggel kapcsolatban. Az amerikai gondolkodó szerint „egy külső megváltóba vetett bizalom bizonyos veszélyeket rejt magában”, és „nem lehet bízni szándékaikban”. Ezzel az „erőszakmentes forradalmak” tapasztalatait figyelembe véve csak egyetérteni lehet. A gyakorlatban persze Sharp nem ódzkodott attól, hogy közvetlenül is figyelemmel kísérje a világszerte „erőszakmentes ellenállással” próbálkozó mozgalmakat, ott volt a pekingi Tienanmen téren, és évekig segítette a mianmari katonai rezsimmel szemben álló erőket is, sőt könyve először burmai nyelven jelent meg a szomszédos Thaiföldön, s úgy csempésztek át a határon.

Az Alinsky és Sharp által felvázoltak a 21. század első két évtizedében élték igazán virágkorukat, amikor a „színes forradalmak” sora ültette át a gyakorlatba az elméletet, és bizonyították, hogy Alinsky felismerésének megfelelően a „civil szervezkedés” (*civic organization*) a demokratikus, illetve legalább az alapvető demokratikus intézményekkel már rendelkező államokban a leghatékonyabb, hiszen ott vannak meg a lehetőségei a legszélesebb kibontakozásra – és persze ott, ahol a külföldi támogatás a legnagyobb.

A „színes forradalmak” sorát a jugoszláviai (tulajdonképpen szerbiai) „buldózeres forradalom” nyitotta meg, amelynek egyik vezető alakja az Otpor! nevű ifjúsági mozgalom egyik szervezője, Szrgya Popovics volt, és amely forradalmat a „civil szervezkedésen” túl valójában a NATO-erők bombázásai és a belgrádi amerikai nagykövetség tevékeny támogatása juttatta sikerre. Popovics a szerbiai sikeren felbuzdulva lényegében hivatásos forradalmár lett, aki 2005-ben megalapította a CANVAS (Centre for Applied Nonviolent Action and Strategies) nevű szervezetet. A CANVAS honlapja⁶ szerint a szervezet 52 országban összesen 16 048 aktivistát képzett ki az „erőszakmentes ellenállás” módszereire, akik 126 sikeres kampányt bonyolítottak le. A „buldózeres forradalom” és a CANVAS képzései során szerzett tapasztalatai alapján Popovics 2015-ben Matthew Miller közreműködésével *Útmutató a forradalomhoz* címen könyvet is írt, mely 2017 óta szintén olvasható magyarul.⁷ Popovics szerint az „öltönyösök, a pöffeszkedők és a verőlegények” hatalmának „megdöntése gyakran nem más, mint jó móka”, és számos vicces történettel igyekszik lelkesíteni azokat az aktivistákat, akik a jövőben „színes forradalmakat” terveznének. Bár helyenként kitér rá, inkább csak mellékesen említi meg, hogy mivel járhat az ilyen rezsimeváltó mozgalmak kudarca (vagy akár sikere), nem csupán a mozgalom résztvevőire, hanem egész országokra vagy régiókra nézve (vö. Bahrein, Belarusz, Irán, Mianmar, Venezuela). Popovics és CANVAS-béli társai az Alinsky által leírt szervezőként viselkedtek: az elmélet és módszertan átadása után elengedték az általuk „segített” közösségek kezét, országról országra terjesztve a „forradalom” útmutatásait.

A könyvet szerzője 2017 őszén Magyarországon személyesen is bemutatta. Egy vele készült interjúban azt mondta, hogy „számít rá, hogy könyve nyomán megkeresik majd budapesti aktivisták, és a tanácsát kéri ki erőszakmentes mozgalmak szervezésében”, a kötet

5 Sharp és az amerikai titkosszolgálatok kapcsolatáról bővebben: Miša ĐURKOVIĆ: Színes forradalmak mint hibrid háborúk. ford. SULLIVAN Ferenc, *Kommentár*, 2021/2.

6 <canvasopedia.org>

7 Szrgya POPOVICS: *Útmutató a forradalomhoz*. ford. GADÓ György Pál, Göncöl, Bp. 2017.

fordítója pedig úgy fogalmazott: „Tudjuk, hogy Magyarországon sok feltörekvő politikushoz eljutott” Popovics könyve. Ez minden bizonnyal így is volt, hiszen a közismert hazai aktivisták közösségi oldalukon büszkén vállalják a dedikált példányok birtoklását, amelyek olvasása a „közösségszervező” szemináriumok és „civil” kezdeményezések kötelező házi feladata.

MITŐL SZÍNES EGY FORRADALOM?

Gene Sharp könyvének függelékében 198 módszert sorolt fel, amelyek az „erőszakmentes ellenállás” elemeiként alkalmazhatók, Popovics és az általa kiképzett aktivisták világszerte ezek mindegyikét alkalmazták. Egy-egy módszer felbukkanása természetesen még nem ad okot arra, hogy „színes forradalomról” vagy annak kísérletéről beszéljünk. Ezen módszerek között olyan, a demokratikus társadalmakban természetes dolgok is vannak, mint a nyilvános beszédek, az elutasító vagy támogató gyűlések, vagy újságok és folyóiratok kiadása. Persze a 198 módszer tömeges és szisztematikus alkalmazása már okot ad a gyanúra, ezen kívül is van azonban néhány jellegzetesség, amely mind a hagyományos tiltakozásoktól és tüntetésektől, mind a régebbi korok forradalmaitól megkülönbözteti azokat a mozgalmakat, amelyek a „színes forradalmak” gyűjtőnevet kapták.

Ezek egyike a hosszú, „civil” jellegű előkészítés, azaz Alinsky, Sharp és Popovics módszertanának gyakorlati alkalmazása. Egypárti, diktatórikus rendszerekben a hatalomváltásra vagy politikai változásokra irányuló szándékok leplezése természetesen érthető, demokratikus államokban azonban ezek a módszerek valójában az ellenzék „megduplázódásához” vezetnek. A politikai hatalomért nyíltan versengő pártok mellett/mögött megjelenik egy „civil” és jogvédő szervezetekből, „korrupcióellenes” aktivistákból, „független” sajtótermékekből álló kiterjedt hálózat, amelyek általános célok nevében – a demokrácia erősítése, korrupció visszaszorítása, sajtószabadság védelme, transzparencia megteremtése stb. – folytatnak módszeres kampányt a fennálló kormányzat ellen. A Sharp által felsorolt és Popovics által gyakorlati példákkal bemutatott 198 módszer többségét – az „ellenállás” jelképeinek elterjesztése, különféle bojkottok, blokádok stb. – ebben a szakaszban vetik be, azzal a céllal, hogy pontosan kijelölje és az Alinsky–Sharp-féle felosztás révén leegyszerűsítse a frontvonalakat. Az egyik oldalon a „diktatúra” és csatlósai állnak, a másik oldalon pedig a hatalomtól megfosztott demokraták, gyakran attól függetlenül, hogy valóban diktatúráról vagy csupán egy erősebb kormányzatról van szó. Sharp „intelmei” ellenére ezen hálózatok kiépítése nagyon gyakran nemzetközi anyagi támogatással megy végbe, és – többek között Popovics hálózata révén – a szellemi muníció is külföldről érkezik. Gyakran még a mozgalmak stílusjegyei is hasonlóak. Maga a „színes forradalom” név is a mozgalmak tagjainak különböző színekkel vagy jelképekkel való megkülönböztetéséből ered. A mintázat olyannyira hasonló, hogy sok esetben a szimbólumok nem is cserélődnek – az Otpor! ökölbe szorított kezét ábrázoló logója számos országban feltűnt Grúziától Venezuelán át Egyiptomig.

Ezek a hálózatok aztán egy országos jelentőségű ügy köré szerveződve kezdenek nyílt és nagyszabású tiltakozó akciókba, amelyekhez az „egyesült ellenzék” is csatlakozik, a megmozdulásoknak pedig rövid idő alatt kimondottan rendszerellenes éle lesz, az eredeti ügytől függetlenül. A leggyakoribb kiindulópontként a választások szolgálnak – az előkészítő szakaszban elterjesztik azt az üzenetet, miszerint a kormányzat választási csalásokra készül, a hatalmon lévőek győzelme után pedig már csak deklarálni kell ezek bekövetkeztét. Erre a sémára épült a 2003-as grúzai „rózsás”, a 2004-es ukrajnai „narancsos” és a 2005-ös kirgizisztáni „tulipános” forradalom, de ezzel a módszerrel próbálkoztak rendszert dönteni Venezuelában 2019-ben és Belaruszban 2020-ban, és – nemzetközi támogatás híján – meglehetősen erőtlenül 2020 őszén Grúziában is. Hogy valóban

a hálózatépítés nemzetközi támogatással megy végbe

OTPOR!

კმარა!

„Színes forradalmak” jelképei:
Otpor! (Jugoszlávia),
Kmara (Grúzia),
CANVAS (Centre for Applied
Nonviolent Actions
and Strategies),
Black Lives Matter (USA)

történtek-e visszaélések vagy sem, az voltaképpen lényegtelen – Alinsky is felhívja rá a figyelmet, hogy a mozgalom sikeréhez arra van szükség, hogy tagjai meg legyenek győződve arról, hogy az igazság 100 százalékban az ő oldalukon áll. Az ügy ez esetben egyedül arra szolgál, hogy megfossa legitimációjától a kormányzatot, kiélezze az előkészítő szakaszban felvázolt határvonalakat és végső soron megdöntse a rezsimet. Míg Alinsky még arról ír, a szervezőnek „politikai tudathasadásosnak” kell lennie, aki bár úgy viselkedik, mint akinek az oldalán a teljes igazság van, közben nem felejt el, hogy ez nem igaz, és mindig kész a tárgyalásokra az eredmények érdekében; addig Sharp már jóval kevésbé kompromisszumkész, és azt írja: „az egyezkedés egyedül elfogadható szerepe a diktátor hatalmát végleg megdöntő küzdelem zárásakor jelentkezik, amikor már az egykori diktátor nemzetközi repülőtérré történő békés elvonulásának engedélyezéséről van szó”.

Ez a harciasság és a saját igazságban való fanatikus hit meglepő módon összefér az erőszakmentesség deklarálásával. A „színes forradalmak” elviekben a politikai ellenállás békés útját képviselik, csupán polgári engedetlenséggel és tömeges tiltakozásokkal kívánnak nyomást gyakorolni a rendszerre, és nem kísérelnek meg fegyveres felkelést. Ennek kinyilatkoztatása azonban sokkal inkább az Alinsky-féle „100% elvhez” kapcsolható: a mozgalom tagjai jók, így erőszakot csak a hatalom alkalmazhat, amennyiben arra mégis a tiltakozók oldaláról kerülne sor, úgy provokátorokról vagy marginális csoportokról van szó, akiknek a mozgalomhoz semmi köze. Sharp és Popovics is felhívja a figyelmet az erőszakos elemektől való elhatárolódás fontosságára, tekintettel azonban a létező „erőszakmentes forradalmak” eseményeire, ezen elv teljes őszinteségben és komolyságában kételkednünk kell.

A „színes forradalmak” szintén fontos eleme azonban a kommunikáció, a saját magukról alkotott és közvetített kép. A politikai marketing szerepe már az előkészítés ideje alatt is kiemelt jelentőséggel bír – tulajdonképpen a három szerző műveinek célja olyan reklámfogások bemutatása, amelyekkel egy adott mozgalom oldalára minél szélesebb tömegek állíthatók a mozgalom eredeti szándékaitól és céljaitól függetlenül. A „100% elv” persze a kommunikációban is érvényesül: a médiában a tüntetők mindig úgy jelennek meg, mint akiknek teljes mértékben igazuk van, szemben az illegitim, elnyomó rezsimmal. Ezt a képet a mozgalom jelszavain túlmenően apró kis praktikákkal lehet erősíteni, így Popovics például megemlíti, hogy az Otpor!-kampányok idején a felvonulások

első sorába a legszebb lányokat állították. Ennek célja az volt, hogy csökkentsék a rendőrök és a tiltakozók közötti összecsapás esélyét, mondván, „még a szadista biztonsági erők tagjai sem szívesen indítják azzal a napot, hogy nőket vernek”. Ugyanakkor az sem baj, ha mégis erőszakra kerül sor, legalábbis a mozgalom szempontjából, hiszen a könnyen sebezhető vagy éppen nagy tiszteletben álló csoportok elleni fellépés növelheti az ellenállók táborát. A mianmari/burmai „sáfrányforradalom” kapcsán már azt írja a szerb aktivista, hogy a „forradalmároknak bizonyos értelemben szerencsésük volt, hogy a rezsिम ennyire keményen lecsapott” a társadalomban nagy tekintélynek örvendő és a tüntetés élén menetelő szerzetesekre, hiszen ezzel csak növelte az elégedetlenséget. Sharp is felhívja a figyelmet arra, hogy „a diktatúra erőszakmentes aktivistákkal szembeni leplezetlen kegyetlensége visszaüt a diktátorra”, a külső hatalmak is akkor lépnek fel tevőlegesen, ha a diktatúra „brutális természete már a nemzetközi figyelem fókuszába került”, azonban „amennyiben nagy áldozatokkal megvalósítható provokatív ellenállási stratégia kerül napirendre, rendkívüli körülményekkel kell előzetesen feltárni, vajon mit nyerhet és veszíthet a mozgalom a kérdéses akcióval”. Utóbbi felvetés gyakorlatilag Alinsky gondolatait visszahangozza, aki szerint „a helyes kérdés nem a sokat hangoztatott »Szentesi-e a cél az eszközt?«, hanem »Ez és ez a konkrét cél szentesíti-e ezt és ezt a konkrét eszközt?«”.

A fentiek relevanciáját jelzi, hogy a 2013–14-es ukrajnai *Euromajdan* – már-már szakrális, hivatalos nevén „a méltóság forradalma” – tulajdonképpeni kezdetét a sajtó szerint főképp diákokból álló tüntetés szétverése jelentette, döntő pontját pedig az a pár nap, amikor a halálos áldozatok száma máig tisztázatlan körülmények között, mesterlövészek által végrehajtott gyilkosságok révén, drasztikusan emelkedni kezdett. Az első esemény élezte ki az eredetileg az euroatlanti integráció melletti tüntetésnek induló tiltakozások hangulatát és tette azokat rendszerellenessé, utóbbi történések pedig Viktor Janukovics elnök gyors bukásához vezettek, aki előbb nemzetközi nyomásra beleegyezett az előrehozott választások kiírásába, majd, miután a tiltakozások ennek ellenére tovább folytatódtak, elmenekült az országból.

ELMÉLET ÉS GYAKORLAT

Bár azt mindhárom szerző hangsúlyozza, hogy a politikai ellenállásnak az adott közösség saját erejéből és lehetőségeiből kell kiindulnia, a gyakorlat azt mutatja, hogy a sikeres „színes forradalmakhoz” külső támogatásra van szükség, amelyek egyrészt hosszú távon képesek támogatni az előkészítéshez szükséges szervezeti hálózatot, másrészt médiatúlsúlyhoz juttatják az ellenzékét a fennálló rendszerrel szemben, harmadrészt pedig nemzetközi nyomást helyeznek az adott rendszerre szankciók vagy más intézkedések révén.

Egy másik fontos szempont, amely csupán utalások szintjén jelenik meg a három „demokráciaterjesztő” és „forradalmi” kézikönyvben, az a mozgalom sikere utáni helyzet milyensége. Alinsky a legősintébb ezzel kapcsolatban, amikor – mint említettük is – elismeri, hogy a korábbi kismizmizettek általában a birtoklók helyébe lépnek. Sharp és Popovics is figyelmeztetéseket fogalmaznak meg azzal kapcsolatban, hogy vigyázni kell, nehogy egy új diktatúra emelkedjen fel, vagy a demokratikus erők versengése nehogy a régi diktatúra erőinek adjon új lendületet. Módszereiket ennek ellenére alapvetően sikeresként és eredményesként, követésre érdemesként tüntetik fel. Ha azonban futó pillantást vetünk a sikeresnek titulált „színes forradalmakra”, azt láthatjuk, hogy országok sorában vezettek újabb diktatúrához (Egyiptom s újabban talán Tunézia), elhúzódozó és visszatérő politikai válsághoz (Észak-Macedónia, Grúzia, Kirgizisztán), polgárháborúhoz (Jemen, Líbia, Szíria), a szomszédos országokkal való területiális konfliktusokhoz vagy azok kiéleződéséhez (Grúzia, Örményország, Ukrajna), ezek az eredmények pedig a sikertelen kísérletek között is felfedezhetők. Mindezek fényében a „színes forradalmak” kísérlete már jóval kevésbé tűnik olyan mókásnak, mint amennyire szerzőink megpróbálnak minket meggyőzni. ■

**egy sikeres „színes
forradalomhoz” külső
támogatásra van szükség**